Research & Degrowth International

5 Propostes per a un programa transformador de l'esquerra per a les eleccions generals del 29N

Research & Degrowth International

Hugo Abad Frias, Ana Díaz-Vidal, Federico Arcuri, Noemi Carmeno, Anna Swartz

Índex

Introducción: Hacia una economía popular y antifascista 2

Les propostes per al canvi de model des de la realitat actual 3

1. Garantia d'Ocupació - Treball Garantit per a la transformació ecosocial: Ocupació per a totes les persones que ho desitgin 3
2. Reducció de la jornada laboral: Treballar totes, treballar menys, treballar millor 6
3. Renda bàsica de cures: Llibertat per cuidar les persones i la vida 7
4. Governança democràtica d'un parc públic d'habitatge provinent de l'expropiació a fons d'inversió i bancs 12
4. Seguretat social de l'alimentació amb supermercats i economats públics 13

Más allá de estas propuestas 15

Anexo 16

Introducció: Cap a una economia popular i antifeixista

El moviment per l'habitatge ha posat al centre la lògica d'un repartiment just dels béns i serveis essencials per a una vida digna i, alhora, la necessitat de plantejar formes democràtiques de relació amb els límits materials i energètics, on siguin les majories socials les que decideixin i contribueixin a institucions centrades en el benestar i la suficiència i no en l'acumulació. És impossible i indesitjable construir més habitatge sense que hi hagi un canvi estructural respecte a la consideració de l'habitatge com un bé de mercat. Aquesta mercantilització impregna no només l'habitatge sinó també àmplies esferes de la vida, com l'alimentació, les cures o, de manera creixent, l'estat del benestar.

Davant d'aquesta realitat, aquest document parteix de la necessitat d'una economia popular i antifeixista, que sigui capaç d'atendre els greuges creats per un model econòmic que busca el creixement a qualsevol preu, relegant a un segon pla la satisfacció de necessitats i múltiples formes de relació lliures d'opressió. Des de la nostra perspectiva, superar, encara que sigui de manera parcial, l'escassetat artificial creada pel sistema capitalista és una precondició per poder imaginar i posar en pràctica altres modes de vida col·lectius, més enllà de l'amenaça de l'atur i la desinversió per part de la classe capitalista, alliberant el temps i els recursos per a una relació de cura amb la resta de persones i el conjunt del planeta.

Des de Research & Degrowth International hem estat treballant en les propostes que aquí presentem, comptant amb informes sobre diverses d'elles (www.degrowth.org). En aquest document de recomanacions, ens centrem en cinc propostes marc que considerem essencials per a una transició ecosocial justa que faci possible el benestar dins dels límits planetaris. L'objectiu no és un programa exhaustiu, sinó posar de relleu les propostes que considerem essencials per atendre les causes actuals de la crisi ecosocial, que podrien ser posades en marxa de forma gradual des del primer dia de govern.

Entenem les polítiques públiques presentades com a parts d'un mateix paquet post-creixement, basades en la recerca duta a terme en l'última dècada i en diferents experiències de transformació social i ecològica. El veritable potencial de qualsevol d'elles depèn de la implementació exitosa de la resta de propostes.

Les propostes per al canvi de model des de la realitat actual

1. Garantia d'Ocupació - Treball Garantit per a la transformació ecosocial: Ocupació per a totes les persones que ho desitgin

Quins treballs volem que existeixin encara que ningú pugui apropiar-se privadament de prou rendibilitat per realitzar-los? [1]

Aquesta és una pregunta clau que explica la importància d'una garantia d'ocupació pública per redirigir les capacitats col·lectives cap a sectors essencials que avui dia pateixen una infradotació de recursos i que, tanmateix, són claus per transitar cap a un sistema econòmic compatible amb la sostenibilitat de la vida en totes les seves formes, com és el cas de l'agroecologia, les cures, la instal·lació d'energies renovables, l'aïllament d'edificis, la regeneració d'ecosistemes o les diverses activitats culturals que poden afavorir el benestar comunitari. A la Taula 3 de l'Annex és possible veure la definició de treballs nocius (que han de decréixer o desaparèixer) i treballs ecosocials (que han de créixer).

La Garantia d'Ocupació o Treball Garantit és una política laboral en la qual l'Estat ocupa tota persona disposada i capaç de treballar en activitats essencials per al benestar ecosocial. Aquesta mesura proporciona la mà d'obra necessària per dur a terme una transformació ecosocial, alhora que posa fi a l'atur involuntari oferint fins a 30 hores setmanals de treball (vegeu la proposta 2) a totes les persones que ho desitgin, remunerades amb un salari digne. La participació és voluntària i mai no constitueix un requisit per accedir a les prestacions socials. Es basa en el principi que ningú no és "no ocupable" i que totes les persones tenen un paper a desenvolupar en la societat.

La garantia d'ocupació pot ser una intervenció clau per revertir la despoblació en el medi rural, fent econòmicament i socialment viables modes de vida alineats amb una transició ecosocial justa en comarques de l'anomenada "Espanya buidada" que avui dia s'estan convertint en gran mesura en zones de sacrifici on s'instal·la l'agroindústria, els megaprojectes energètics o la mineria. Una garantia d'ocupació permetria, per tant, a mitjà i llarg termini un equilibri territorial de la població, relocalitzant activitats intensives en treball que són essencials en una economia descarbonitzada.

[1] Pregunta formulada por el experto sobre Garantía de Empleo Público o Trabajo Garantizado Esteban Cruz Hidalgo (https://www.elsaltodiario.com/opinion/ciudad-todos-quieren-visitar-nadie-puede-vivir).

L'abast de la política de garantia d'ocupació està cridat a augmentar a mesura que s'acceleri la transformació ecosocial. A curt termini, l'Estat pot actuar com a ocupador d'últim recurs en aquells sectors que puguin ampliar-se amb rapidesa.

A la Fase 1 de la garantia d'ocupació que aquí es proposa, l'Estat potencia la capacitat dels sectors clau per a la transició ecosocial, distribuint les persones participants entre organitzacions prèviament seleccionades (vegeu la Taula 1). Un model similar ja està en funcionament al Servei Nacional Suís. A tot l'estat, organitzacions amb i sense ànim de lucre anuncien llocs de treball orientats a objectius socials o ecològics, a través d'una agència governamental centralitzada de servei civil. A diferència del model suís, però, l'adhesió al programa de garantia d'ocupació seria voluntària i mai no constituiria una forma de reclutament obligatori. Una segona diferència crucial és que la garantia d'ocupació aspira a proporcionar llocs de treball permanents i segurs. I una tercera diferència és que la garantia d'ocupació no es limita a cobrir vacants o a formar joves, sinó que busca produir béns i serveis essencials que l'economia de mercat actualment és incapaç d'oferir de manera adequada.

A la Fase 2 del programa, l'Estat amplia la seva capacitat per ocupar persones en sectors industrials i tècnics. El programa forma part d'una política industrial més àmplia orientada a descarbonitzar la nostra economia, aturar el procés d'extinció massiva i assolir alts nivells de sobirania en el subministrament d'aliments i energia. En alguns contextos, aquesta política industrial es basaria en un augment de la inversió en els sectors necessaris; en altres, requeriria incorporar sectors estratègics sota propietat pública. L'objectiu a llarg termini és proporcionar Serveis Públics Universals: és a dir, sistemes que garanteixin que tot el necessari per viure amb dignitat (habitatge, aigua, energia, alimentació, educació, sanitat, cures infantils, atenció especialitzada i a persones grans, internet, transport i lleure) estigui disponible per a totes les persones.

En definitiva, el Treball Garantit deixa de ser una simple política laboral i es converteix en una peça d'alguna cosa més ambiciosa: una institució per reorganitzar el treball social i l'economia entesa com a procés de satisfacció de les necessitats socials i ecològiques, i no com a creixement del PIB.

	Fase 1	Fase 2
Sectors que ocupen la majoria de les noves persones treballadores	Sectors en els quals l'Estat ja està present. Treball social i ecològic urgent que pugui posar-se en marxa ràpidament (per exemple, alimentació agroecològica, restauració d'ecosistemes, cures infantils i a persones grans).	Sectors estratègics recentment socialitzats per a la transformació socioecològica (per exemple, sistemes energètics basats en energies renovables, rehabilitació d'edificis). Serveis públics (per exemple, habitatge, transport públic).
Modalitat d'ocupació	Treball social i ecològic urgent que pugui posar-se en marxa ràpidament (per exemple, alimentació agroecològica, restauració d'ecosistemes, cures infantils i a persones grans).	A través de l'Estat per a projectes d'escala nacional (com telecomunicacions o ferrocarrils). A través de diverses estructures de governança local i regional (com aliances publico-comunitàries en producció alimentària, habitatge o energia).
Enfocament	Requalificació professional i reestructuració econòmica.	Ocupació permanent en serveis bàsics universals resilients.

Tabla 1. Fases del despliegue de una garantía de empleo ecosocial.

2. Reducció de la jornada laboral: Treballar totes, treballar menys, treballar millor

La reducció de la jornada laboral és una demanda històrica que ha tornat a prendre força en els últims anys, aquesta vegada incloent una perspectiva ecològica i feminista que la concep com una eina fonamental no només per posar en qüestió l'explotació laboral implícita en llargues jornades de treball i la resistència de la patronal a qualsevol avanç en aquest terreny, sinó també per posar de relleu quant treball és necessari i disputar el temps de vida per a tot allò que fa possible el seu sosteniment des de la dignitat. De fet, la reducció de la jornada laboral no hauria de vincular-se o dependre de les millores de productivitat, sinó que és una disputa en si mateixa sobre què produir i com repartir el treball per produir allò que es considera necessari per al benestar ecosocial.

Si atenem l'argument de la productivitat, veiem que les millores de les últimes dècades no s'han traduït de forma correlativa en reduccions de jornada laboral ni millores salarials a causa de l'estructura i funcionament del mercat laboral capitalista, que tracta de minimitzar els recursos dedicats a l'ocupació (incloent-hi les condicions laborals) i maximitzar la producció. En tot cas, el desenvolupament tecnològic esdevingut fa possible minimitzar les hores de treball sempre que les tecnologies emprades siguin apropiables per la comunitat i les treballadores que les utilitzen (puguin decidir democràticament sobre elles) i siguin sostenibles en tot el seu cicle de vida.

La clau està, per tant, en el repartiment de l'ocupació que es considera essencial, fent possible que tothom que ho desitgi pugui accedir a un treball digne i significatiu fins i tot en una situació de contracció material i energètica de l'economia. Una jornada laboral de 30-32 hores setmanals faria possible aquest repartiment del treball mentre té lloc una reestructuració profunda de l'economia, transferint temps i capacitats col·lectives dels sectors nocius als sectors ecosocials (vegeu la Taula 3 de l'Annex).

Quant al disseny de la política, una reducció distribuïda al llarg de la setmana en lloc de setmanes laborals de quatre dies afavoriria un millor repartiment de les tasques de cures que s'han de fer cada dia. A més, la reducció de la jornada laboral hauria de ser complementada amb polítiques que assegurin el dret al treball a temps parcial, la jubilació anticipada en els casos que sigui adequat, vacances i continuar en la sendera de permisos més amplis de naixement i cura iguals per gènere i intransferibles. Les recerques indiquen que una setmana laboral més curta pot generar beneficis mediambientals substancials, especialment en reduir les emissions derivades dels desplaçaments a la feina i altres activitats relacionades amb l'activitat laboral [2].

[2] Hanbury, H., Illien, P., Ming, E., Moser, S., Bader, C., & Neubert, S. (2023). Working less for more? A systematic review of the social, economic, and ecological effects of working time reduction policies in the global North. Sustainability: Science, Practice and Policy, 19(1). https://doi.org/10.1080/15487733.2023.2222595

A més, hi ha evidència dels seus efectes positius en el benestar (per exemple, una menor fatiga emocional) i en la salut (per exemple, una reducció del risc d'esgotament professional o burnout i una millor qualitat del son), així com en el conflicte entre la vida laboral i familiar (per exemple, en disposar de més temps per a activitats socials, amistats i família) [3].

Dos exemples que mostren aquests efectes són el UK Four-Day Week Pilot [4], que va involucrar 2.900 treballadors en una setmana laboral de quatre dies sense pèrdua salarial, els pilots de reducció a 35-36 hores a Islàndia que van assolir més de 2.500 empleats públics [5], i la prova pilot de 32 hores setmanals realitzada a València el 2023 [6].

3. Renda bàsica de cures: Llibertat per cuidar les persones i la vida

La Renda Bàsica de Cures (RBC) és una eina transformadora per reconèixer, visibilitzar i compensar el treball de cures —tant remunerat com no remunerat— que sustenta la vida humana i els ecosistemes. Inspirada en propostes ecofeministes i de decreixement, la RBC qüestiona la lògica productivista del mercat i busca desvincular el sosteniment econòmic de l'ocupació salariada, prioritzant en el seu lloc la "llibertat per cuidar" enfront de la "llibertat per participar en el mercat". A diferència de la Renda Bàsica Universal (RBU) clàssica —que, tot i que pot reduir desigualtats, sovint passa per alt les disparitats de gènere—, la RBC incorpora una perspectiva feminista materialista que reconeix la centralitat de les activitats reproductives en l'economia i el deute històric de cures acumulat pels homes cap a les dones.

Es tracta d'una transferència monetària mensual, universal i incondicional ajustada al cost de vida. Si tenim en compte la despesa mitjana per persona en habitatge i alimentació, la quantia mensual se situa en uns 540 €; per tant, una Renda Bàsica de Cures (RBC) a l'Estat Espanyol podria situar-se en una quantia una mica superior a aquesta (al voltant de 650 €). Si bé és una xifra que, dins de les dades actuals, no assoliria el 60% de la mediana d'ingressos, comunament considerada com a llindar de pobresa, mesures complementàries a curt termini com la regulació del preu dels lloguers i el control de preus d'aliments bàsics haurien d'alinear aquesta quantia amb la capacitat de cobrir el conjunt de necessitats bàsiques. Aquesta quantia podria anar reduint-se i ajustant-se en funció del grau de desmercantilització de la satisfacció de necessitats bàsiques a través del desplegament de serveis bàsics universals.

[3] Krpan, D., Basso, F., O'Dell, D. et al. A call for psychological and behavioural science on degrowth. Nat Hum Behav 9, 1513–1518 (2025). https://doi.org/10.1038/s41562-025-02211-8
[4] UK four-day pilot (https://autonomy.work/portfolio/uk4dwpilotresults/)
[5] Going public: Iceland's journey to a shorter working week (https://autonomy.work/wp-content/uploads/2021/06/ICELAND_4DW.pdf)
[6] Experiencia piloto sobre la jornada de 4 días desarrollada en València (https://www.lasnaves.com/wp-content/uploads/2023/10/Informe_4Dies_Digital-4.pdf)

La RBC amplia radicalment el concepte de "cura", abastant no només les tasques domèstiques i d'atenció a persones, sinó també la cura comunitària i ambiental: des de la gestió col·lectiva de boscos i horts comunitaris fins al suport mutu en xarxes veïnals i la conservació d'ecosistemes. Aquesta visió s'allunya d'estratègies com l'Estratègia Europea de Cures (CSE), la mirada de la qual es limita a grups específics (nens i persones grans) i no aconsegueix reconèixer el caràcter omnipresent i vital de les cures en la vida quotidiana.

Experiències pilot, com el projecte B-MINCOME a Barcelona, demostren els efectes positius de transferències monetàries incondicionals dirigides a llars en situació de vulnerabilitat, on més de dos terços de les beneficiàries eren dones amb altes càrregues de cures. L'ingrés els va permetre millorar el seu benestar material, invertir en educació i salut per als seus fills, accedir a serveis de cura prèviament inabastables i, en molts casos, enfortir la seva autonomia per qüestionar relacions abusives i rols de gènere opressius [7].

Així mateix, estudis de modelització per a Itàlia mostren que una RBC combinada amb una reducció de la jornada laboral podria reduir significativament la bretxa d'ingressos per gènere —elevant la ràtio d'ingressos bruts entre dones i homes fins a 0,90— i beneficiar especialment dones de mitjana edat amb baixes qualificacions, que realitzen una major quantitat de treball de cura no remunerat [8].

Quant a la seva implementació, el seu disseny concret hauria de ser participatiu i situat, adaptant-se a les realitats territorials i a les diverses subjectivitats i formes de cura existents. La RBC no posaria en qüestió altres prestacions socials alineades amb la justícia ecosocial i no es planteja aquí com una mesura aïllada, sinó com a part d'un paquet de polítiques de decreixement que inclou garantia d'ocupació pública en sectors ecosocials, reducció de la jornada laboral i provisió de serveis bàsics universals. En desmercantilitzar parcialment la subsistència i valorar explícitament el treball reproductiu, la RBC pot facilitar una transició justa cap a economies que prioritzin el benestar col·lectiu i la regeneració ecològica per sobre del creixement econòmic.

La implementació conjunta de la Garantia d'Ocupació Pública i la Renda Bàsica de Cures

Un cop descrites en detall les propostes polítiques de la garantia d'ocupació i la renda bàsica de cures, aquesta secció tracta de situar-les en el cas de l'Estat espanyol a través d'un escenari d'implementació des de la seva complementarietat. La Renda Bàsica de Cures desvincula els ingressos de l'ocupació, proporcionant seguretat material i reconeixent el treball de cures.

[7] Proyecto piloto B-MINCOME (https://ajuntament.barcelona.cat/serveissocials/es/canal/projecte-pilot-b-mincome-combinant-una-renda-minima-garantida-i-politiques-socials-actives-en)
[8] D'Alisa, G.; Sekulova, F. (2025, September). Europe beyond growth: The proposal for a Universal Care Income [Policy brief n.2]. Research & Degrowth International. https://degrowth.org/blog/2025/06/17/uci-for-europe/

Tanmateix, per si sola, existeix el risc que un major temps alliberat i una renda garantida puguin dirigir-se cap a un augment del consum privat, reforçant dinàmiques de creixement insostenible. És aquí on la Garantia d'Ocupació actua com a contrapès estructural: redirigeix i canalitza el treball i l'energia social cap a ocupacions en sectors ecosocials (agroecologia, cures, rehabilitació energètica, restauració d'ecosistemes...). En lloc de fomentar la producció de mercaderies supèrflues, la Garantia d'Ocupació reorienta la capacitat productiva cap a la provisió de béns i serveis públics i comunitaris, generant una reducció de la producció innecessària i malbaratadora, i un creixement de la producció essencial en un context de contracció material i energètica.

L'objectiu comú d'aquestes dues polítiques de cara a una transició ecosocial justa és tallar la dependència de la satisfacció de necessitats bàsiques del mercat, orientat a la maximització de beneficis. En aquest sentit, hi ha dues variables clau a identificar en el disseny d'aquest paquet de polítiques: 1) Els ingressos requerits per a la satisfacció de necessitats dins de l'actual sistema econòmic, tenint en compte la mercantilització de satisfactors de necessitats essencials com l'habitatge o l'alimentació, i 2) El grau de desmercantilització assolit pels serveis públics i estructures publicocomunitàries ja existents, com és el cas de la sanitat i l'educació.

La Renda Bàsica de Cures, juntament amb la Garantia d'Ocupació, substituiria els subsidis per atur i l'Ingrés Mínim Vital (IMV) com a política marc per erradicar la pobresa, garantir el benestar i afavorir una transició ecosocial justa. Aquest pas de la condicionalitat a la universalitat en les prestacions socials és clau per proveir de l'estabilitat, l'escala i els canvis en els modes de vida necessaris per a la transformació ecosocial.

D'altra banda, la Garantia d'Ocupació (GO) suposa una prestació voluntària que no és incompatible amb la Renda de Cures Universal, sinó complementària. Prendria com a xifra de referència el Salari Mínim Interprofessional (SMI), que actualment és de 1.221 € al mes, podent establir-se una escala salarial per trams en funció del tipus i risc dels treballs realitzats, que no hauria de ser mai superior a la ràtio 1/2 (ningú no pot cobrar més del doble que la posició amb menor remuneració). Aquesta política fixaria l'estàndard de durada de jornada laboral (30 hores a la setmana) i de condicions laborals amb les quals el sector privat hauria de competir. La capacitació i formació està també inclosa dins de la GO, a diferència de la separació entre programes de capacitació i estabilitat laboral en els programes convencionals d'ocupació.

Les dades més recents de l'Enquesta de Pressupostos Familiars (EPF) realitzada per l'INE ens mostren com més de la meitat de la despesa mitjana per persona es produeix entre les despeses en habitatge (33,2%) i alimentació (16,0%), sent major el percentatge per a les persones amb menys ingressos [9].

[9] Encuesta de Presupuestos Familiares (https://www.ine.es/dyngs/Prensa/EPF2025.htm)

D'altra banda, el conjunt de despeses en sanitat i serveis d'educació és menor del 6% del total de les despeses mitjanes per persona, cosa que està directament relacionada amb el fet que ambdós estan en gran mesura fora del mercat en forma de serveis públics universals. Això ens porta a considerar una quantia una mica superior a 600 € per persona, com es va afirmar prèviament en la pròpia descripció de la política aplicada a l'Estat Espanyol.

El Servei Públic d'Ocupació Estatal (SEPE) seria l'organisme encarregat de coordinar la posada en pràctica de la política, dins d'un procés democràtic de decisió on se segueix el principi de subsidiarietat: els tipus d'ocupació creats són decidits a l'escala més localitzada possible (p. ex., municipi) dins dels objectius comuns de justícia ecosocial de la política. En el cas d'infraestructures ferroviàries o plans de restauració ecològica a escala biregional, la implementació s'hauria de realitzar a escales majors que les del municipi o la comarca.

La Taula 2 recull una mostra de com podrien funcionar ambdues polítiques juntes quant a les diferents situacions al voltant de l'ocupació, realitzant una estimació d'ingressos per a cada cas. Tot i que participar en la Garantia d'Ocupació no condiciona l'accés a la Renda Bàsica de Cures, les quanties de la Renda Bàsica de Cures són menors en els casos en què es compta amb una jornada completa en la GO (200 €) o amb una mitja jornada de la GO (400 €), atès que la finestra de temps dedicada a tasques reproductives o de cures fora de l'economia formal seria menor. La quantia de la RBC seria major en tenir menors a càrrec, en línia amb polítiques socials prèvies com l'Ingrés Mínim Vital (IMV).

	Garantia d'Ocupació (jornada completa)	**Garantia d'Ocupació (mitja jornada)**	**Un altre tipus d'ocupació (jornada completa)**	**Un altre tipus d'ocupació (mitja jornada)**	**En situació d'atur**	**Reben una pensió**
Ingressos de l'ocupació o pensió	1221€*	610,5€	Ingressos percebuts en ocupació assalariada o autònoma	Ingressos percebuts en ocupació assalariada o autònoma	0€	Ingressos percebuts por pensió
Renda Bàsica de Cures	200€**	400€**	200€**	400€**	650€**	200€** (400€** en el cas de pensions no contributivas)

Tabla 2. Implementación conjunta de una Garantía de Empleo y una Renta Básica de Cuidados en el Estado Español. *SMI. **Ajustada en relación al coste de vida.

Quant al finançament, sense entrar aquí en el disseny concret, un impost al patrimoni adaptat a les necessitats de recaptació, juntament amb una reforma progressiva de l'IRPF, serien els pilars fiscals fonamentals per finançar ambdues polítiques, en un context de fiscalitat ecosocial on la càrrega fiscal sobre el treball es redueixi i aquesta se centri en els usos de recursos i riquesa.

La simplificació administrativa que comportaria, juntament amb la reestructuració pressupostària, reduint els pressupostos militars i altres partides de sectors que no contribueixen a la transició ecosocial, serien altres elements clau. En el cas de la Garantia d'Ocupació, seguint un estudi recent sobre la seva implementació a Marienthal (Àustria), s'estima que els costos del programa quedarien pràcticament compensats per l'estalvi fiscal derivat de la reducció de les prestacions tradicionals per atur, a més dels imposts i les contribucions a la seguretat social de les persones participants [10].

Altres propostes per al finançament inclouen imposts sobre transaccions financeres i extracció de recursos, eliminació de paradisos fiscals i de privilegis tributaris de grans corporacions. D'altra banda, establir topalls a la riquesa i màxims salarials podria permetre, alhora, la reducció de les desigualtats i l'ús dels excedents per finançar polítiques ecosocials.

[10] Marienthal - MAGMA job guarantee program (https://www.jobguarantee.org/program/marienthal-magma-job-guarantee-program/)

4. Governança democràtica d'un parc públic d'habitatge provinent de l'expropiació a fons d'inversió i bancs.

Com afirma la Confederació de Sindicats d'Inquilines, "construir més cases no és la solució. L'habitatge ja existeix, però està en mans d'especuladors" [3]. Aquest plantejament és fonamental no només per la urgència de la crisi residencial per la qual no podem esperar anys per comptar amb habitatge en el futur, sinó per la pròpia realitat de límits planetaris i de recursos, dins de l'imperatiu de frenar la crisi ecològica que acaba amb la gran casa de totes.

Més enllà de subscriure les propostes de la Confederació del Sindicat d'Inquilines [11], és crucial pensar en l'estructura de governança d'un parc públic d'habitatge generat principalment a través de l'expropiació de fons voltor i bancs. Atès que segons el Cadastre de 2025, existeixen 1.076.753 habitatges a nom d'empreses privades (incloent-hi fons d'inversió, bancs, SAREB i empreses patrimonials), cosa que suposa al voltant del 4% del parc residencial, incorporar aquests habitatges al sector públic podria elevar el parc públic de l'1% actual a al voltant del 5%. Això suposaria una mesura conjuntural que permetria oferir allotjament assequible a una part de la població, però que no trastocaria les dinàmiques estructurals d'especulació al voltant de l'habitatge. Per assolir un parc públic d'habitatge amb la capacitat d'intervenir eficaçment en el mercat i fer front a la crisi residencial cal, per tant, en línia amb la demanda de la Confederació de Sindicats d'Inquilines, incorporar els prop de 4 milions d'habitatges buits que el Cens de l'INE va comptabilitzar el 2021. Això faria possible un parc d'habitatge públic proper al 30%, amb la condició que hi hagi un compromís institucional d'adequació i rehabilitació dels habitatges per a una bona habitabilitat en el context de crisi climàtica actual.

Una qüestió clau és que l'expropiació no resol en si mateixa la crisi residencial. Una gestió pública podria seguir reproduint lògiques de mercat si no existeix la voluntat de transformar les condicions d'accés i l'establiment de mecanismes de decisió democràtica entre inquilines, societat civil i institucions. Aquesta és, per exemple, l'aposta en el cas de Berlín, després del referèndum consultiu de 2021, on l'expropiació d'habitatges de les empreses privades amb més de 3.000 pisos va lligada a la creació d'una administració pública sense ànim de lucre i processos de deliberació i decisió democràtica on les inquilines i la societat civil tenen un paper decisiu, no merament consultiu. El precedent de Berlín ens mostra també el potencial de celebrar un referèndum per a l'expropiació, que podria ser vinculant habilitant el mecanisme constitucional del referèndum [12].

[11] Bajada de los alquileres al 50%, expropiación de fondos buitre y vivienda vacía, recuperación de pisos turísticos, contratos de alquiler indefinidos, desarticulación de los grupos de desocupación, fin a los desahucio y a la comprar especulativa, y ampliación del parque público de vivienda y disolución de la SAREB (https://poderinquilino.org/que-queremos/)

[12] Deutsche Wohnen &Co Enteignen (https://www.dwenteignen.de/)

Una altra via clau per a la democratització i desmercantilització de l'habitatge ve de la mà del cooperativisme. Les polítiques públiques poden afavorir la compra d'habitatges per part de cooperatives per fer possibles models no especulatius en forma de cessió d'ús. Això és visible en el cas de l'Institut Català de Finances, proveint un préstec perquè la cooperativa d'habitatge Sostre Cívic comprés un pis i així frenar un cas de desnonament en col·laboració amb el Sindicat de Llogateres. Això també implica estendre el dret de compra preferent a les inquilines d'edificis en propietat de fons i multipropietaris per facilitar la seva transformació en cooperatives en cessió d'ús. Aquesta fórmula permet evitar la burocratització de l'accés a l'habitatge i generar empoderament col·lectiu i un teixit social al voltant de l'habitatge com a bé comú.

Berlín (2021) va aprovar en referèndum la socialització d'habitatges de grans immobiliàries, tot i que la seva implementació no va ser automàtica. Viena, amb unes 220.000 habitatges municipals, i els Països Baixos, amb un ampli parc de lloguer social, demostren que existeixen alternatives al predomini del mercat privat.

5. Seguretat social de l'alimentació amb supermercats i economats públics

La creació de supermercats i economats públics i la proposta d'una Seguretat Social de l'Alimentació (SSA) [13] solen aparèixer en el debat com a alternatives diferents per avançar cap a un sistema alimentari que garanteixi el dret a l'alimentació. Tanmateix, plantejar-les com a opcions separades limita el potencial transformador d'ambdues.

Els supermercats o economats públics són llocs físics de venda d'aliments sense ànim de lucre, de titularitat pública i de gestió pública, cooperativa o comunitària, mentre que la Seguretat Social de l'Alimentació[4] (SSA) és un mecanisme redistributiu que garanteix un accés universal a una alimentació sana i nutritiva, gestionat de forma democràtica i finançat mitjançant una combinació de fons públics i contribucions socials.

La SSA i els supermercats i economats públics poden ser concebuts com a peces diferents d'un mateix sistema alimentari públic per construir, una nova institucionalitat alimentària que suposa una alternativa al model actual insostenible i injust. La primera aporta el mecanisme de garantia universal d'accés —una capacitat de compra alimentària finançada públicament i exercida en una xarxa publicocomunitària d'establiments concertats—; els segons aporten gran part de la infraestructura física i logística necessària per fer efectiu aquest dret, especialment allà on l'oferta alimentària saludable és insuficient.

[13] Informe sobre implementación de Seguridad Social de la Alimentación en el Estado Español (https://www.soberaniaalimentaria.info/documentos-estudios/sinopsis/1381-informe-ssa)

La SSA crea demanda estable i orientada per criteris democràticament definits; els supermercats públics proporcionen capacitat de distribució, compra i proveïment a escala; i ambdues poden generar una sortida estable per fer possible la transició agroecològica en un escenari de menor ús d'energia i materials, alineat amb els límits biofísics. D'aquesta manera, la política alimentària entorn de l'accés deixa de consistir a subsidiar indiscriminadament el consum o crear establiments aïllats i passa a intervenir sobre les relacions entre producció, distribució i consum.

L'arquitectura proposada aposta per integrar supermercats i economats públics, mercats municipals, cooperatives de consum, comerços de proximitat i altres establiments concertats, sota criteris comuns i amb una governança publicocomunitària. L'oportunitat política resideix precisament a fer visible aquesta complementarietat: un supermercat públic sense una política de demanda, producció i distribució corre el risc de convertir-se en un establiment alternatiu dins del mateix sistema; una SSA sense infraestructura suficient corre el risc de dependre de les estructures comercials existents.

Existeixen nombrosos exemples que s'aproximen a les lògiques que aquest tipus d'institucions alimentàries farien possibles, com és el cas dels supermercats cooperatius, afavorits en molts casos per la col·laboració publicocomunitària, i els grups de consum.

En relació amb la Renda Bàsica de Cures (vegeu la proposta 3), la SSA podria canalitzar-se a través d'aquesta, amb una quantia base de 150 € en forma de targeta per al consum en establiments públics (mercats, supermercats i economats públics) i privats (cooperatives i botigues de barri) que afavoreixen la transició agroecològica i el suport a l'agricultura local. Aquesta quantia hauria d'ajustar-se en funció de la capacitat productiva i de distribució, afavorint un accés universal a aliments frescos i sans produïts de forma justa i sostenible.

Més enllà d'aquestes propostes

Com indicàvem a la introducció, aquesta no és una llista completa o exhaustiva de polítiques per a un programa, ja que hem decidit prioritzar les que considerem essencials per proveir d'un terreny més favorable per a una transformació ecosocial que posi la vida al centre. Volem destacar en tot cas les implicacions internacionals i geopolítiques d'un programa d'aquest tipus, que no només comptaria amb l'oposició de la classe capitalista dins de les fronteres de l'Estat sinó del complex entramat de poder global de la dreta i extrema dreta. Això implica que un programa d'aquest tipus només podria prosperar en el context d'una internacional antifeixista disposada a fer front a les estructures de poder econòmiques i socials que sustenten l'ordre capitalista, patriarcal i colonial actual. Aquest nou internacionalisme ja emergent, palpable en el moviment davant el genocidi a Palestina o les xarxes i trobades internacionals entorn de l'habitatge, el cost de la vida, les reparacions colonials i la frenada a projectes extractivistes de tota mena, ha de ser el vehicle perquè les propostes aquí formulades assoleixin el seu màxim potencial en termes de justícia global i superació dels actuals projectes polítics i modes de vida imperials, siguin continuació del neoliberalisme o obertament feixistes sota el discurs de la prioritat nacional.

L'hospitalitat, la solidaritat, la trobada i la transformació dels sentits comuns i imaginaris són l'antídot i la cura als relats que intenten sembrar l'odi. Les polítiques que aquí proposem, orientades a la democràcia econòmica i la ruptura amb el dogma del creixement econòmic, poden contribuir amb condicions més favorables cap a una nova cultura de la terra que posi la cura de la vida al centre i sembri esperança en els anys i dècades per venir.

Anexo

Sectors nocius (a reduir o desmantellar)	Sectors ecosocials (a expandir)
Agricultura industrial (incloent-hi la seva variant "ecològica convencional")	Agroecologia
Combustibles fòssils	Producció d'energia renovable
Mineria	Reciclatge, upcycling i mineria urbana
Complex militar industrial	Educació pública
Complex penitenciari	Salut mental i serveis de reinserció
Forces de seguretat	Salut pública i benestar comunitari
Finances privades	Finances públiques i comunitàries
Assegurances privades	Estat del benestar
Indústria de l'aviació i automobilística (incloent-hi vehicles privats elèctrics)	Transport públic descarbonitzat
Publicitat i màrqueting	Equipaments artístics
Apostes	Equipaments esportius i recreatius
Moda ràpida	Centres de reparació
Béns d'usar i llençar	Objetoteques

Relació de sectors nocius i sectors ecosocials adaptada del treball de Schneider i Stevenson (2025) [14]. Una Garantia d'Ocupació o Treball Garantit aniria dirigida a desmantellar (p. ex., combustibles fòssils) o reduir significativament (p. ex., indústria automobilística) els primers, mentre afavoreix l'expansió dels segons.

[14] Schneider, C., & Stevenson, C. (2025). Step by Radical Step: The Macroeconomics of a Degrowth Transition. In Realizing an Alternative Political Economy of Sustainability: The Contributions of Radical Ecology and Heterodox Economics (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003383833

Abad Frías, H., Díaz-Vidal, A., Arcuri, F., Carmeno, N., & Swartz, A. (2026). 5 propostes per a un programa transformador de l'esquerra per a les eleccions generals del 29N [Policy Brief N. 8]. Research & Degrowth International.

Altres informes de R&Di:

Duff, M. (2025, June). Degrowth for cities [Policy brief n.1]. Research & Degrowth International. https://degrowth.org/wpcontent/uploads/2025/05/Research_and_Degrowth_Policy_Brief_Degrowth-for-Cities.pdf

D'Alisa, G., & Sekulova, F. (2025, September). Europe beyond growth: The proposal for a Universal Care Income [Policy brief n.2]. Research & Degrowth International. https://degrowth.org/blog/2025/06/17/uci-for-europe/

Stevenson, C. (2025, October). Public works for a degrowth transformation: Jobs for all who want them [Policy brief n.3]. Research & Degrowth International. https://degrowth.org/blog/2025/10/24/public-works-for-a-degrowth-transformation/

Mastini, R. (2025, October). A green new deal beyond growth for the EU [Policy brief n.4]. Research & Degrowth International. https://degrowth.org/blog/2025/09/09/a-green-new-deal-beyond-growth-for-the-eu/

Tsagkari, M. (2025, November). Clothing the planet well within limits [Policy brief n.5]. Research & Degrowth International. https://degrowth.org/blog/2025/11/10/clothing-the-planet-within-limits/

Räthzel, N. (2026, February). Bread & roses: Workers as agents of degrowth [Policy brief n.6]. Research & Degrowth International. https://degrowth.org/blog/2026/02/11/bread-roses/

Abad Frias, H., Díaz-Vidal, A., & Arcuri, F. (2026, February). Hacia una transición ecosocial justa en el Estado Español: Nuevas herramientas institucionales para el poder popular [Policy brief n.7]. Research & Degrowth International. https://degrowth.org/blog/2026/02/05/informe-hacia-una-transicion-ecosocial-justa/

Hoskins, T. E., & Hanbury Lemons, M. (2026). Extraction fashion: Unequal exchange and degrowth [Report]. Research & Degrowth International; War on Want. https://degrowth.org/wpcontent/uploads/2025/11/Fashion_Report_Web.pdf